

- Θεὸς καὶ κτίστη τ' οὐρανοῦ καὶ δικαιοκριτὴ μου
Καὶ φώναξε τὸν Χάρωντα ν' ἀφήσῃ τὴν ψυχὴν μου!
Ἦταν καλὰ, κύρ Χάρωντα, νὰ μὴν εἶχα παιδία
ἤθελα ν' ἔλθω μὲ χαρὰν, μὲ πόθον καὶ καρδίαν.
- Λύπῃσιν ἔχεις περισσὴν, ἔτι τ' ὀρίζει ὁ νόμος
ἐσὺ νὰ δώσῃς τὴν ψυχὴν κ' ἐγὼμαι κληρονόμος.
- Δὲν τῶξευρα, δὲν τῶλπιζα πῶς ἤθελα 'ποθάνω'
καὶ πῶς νὰ λάβω θάνατον καὶ νὰ γευθῶ τὸν Χάρον
- Νύκτα σοῦ φαίνεται τωρὰ καὶ λυπημένα κλαίεις
κί' ἀπὸ τ' ἀπόψε ὡς τὸ πωρὸν ἔς τοὺς οὐρανοὺς 'πομένεις.
- Ξεύρεις καλὰ, κύρ Χάρωντα, ἔς τί μέρος θὰ μὲ βάλῃς
καὶ τί στράταν θὰ πιάσωμεν καὶ πόθεν θὰ μὲ πάρῃς;
- Ἠξεύρω καὶ γνωρίζω το καὶ θεὸς νὰ στ' ἀδιζάρω (1),
ἔς τὸν παντοκράτορα Θεὸν, ἐκεῖ θεὸς νὰ σὲ πάρῃ.
- Ξένον μὲ κάμνεις, Χάρωντα, ἀπὸ τὰ γονικά μου (2)
βγάλλεις μ' ἀπὸ τὸ σπῆτιν μου κί' ἀρνοῦμαι τὰ παιδιὰ μου.
- Ξεύρω το καὶ γνωρίζω το πῶς ἔνι (3) βαρετὸν σου
διότι 'ποχωρίζεσαι ἀπὸ τὸν σύντροφόν σου.
- Ὁ Μιχαὴλ ἀρχάγγελος καὶ πρῶτος τῶν ἀγγέλων
ποῦ χαίρεσαι κί' ἀγάλλεσαι μετὰ τῶν ἀρχαγγέλων,
καὶ Μιχαὴλ ἀρχάγγελος πρόφθασι εἰς ἐμένα
καὶ παραστάθου ἔς τὴν ψυχὴν γλυκὰ ταπεινωμένα.
- Ὁ Μιχαὴλ ἀρχάγγελος, γράφει τὰ κρίματά σου
κί' ὄντας σὲ πάρῃ ἔς τὸν κριτὴν φέρνει τα ὀμπροστά σου
- Πανάχαρτα τοῦ οὐρανοῦ χαίρει, χαριστωμένη,
ψυχὴ μου ἡ ἀμαρτωλὴ ἔς τὰ χέρια σου δοσμένη.
- Ἡ πνευγία Δέσποινα εἶναι γονατισμένη
καὶ δέεται εἰς τὸν Θεὸν ὅσ' εἶναι βαπτισμένοι
- Παρακαλῶ σε, Χάρωντα, νὰ ἔρῃς τὴν Παναγίαν
Ἰωσὴ καὶ νὰ με γλύτωσες κ' αὐτὴν μου τὴν αἰτίαν.
- Πάλιν νὰ ἔγῳ ἔς τοὺς οὐρανοὺς, τὸν λόγον σου δὲν κάμνω
μόνον σοῦ σφίγγω τὴν καρδίαν καὶ τὴν ψυχὴν σου ἔγῳ.
- Καὶ νὰθελες ἄχ! Χάρωντα, ἐτοῦτο νὰ ποιήσῃς
νὰ πάρῃς ἄλλον γέροντα καὶ μένα νὰ μ' ἀφήσῃς . . .
- Μακάρι νᾶτον βολετὸν ἐτοῦτο νὰ ποιήσω,
ὁ Κύριος ἐπρόσταξεν πίσω νὰ μὴν ὀ ἀφήσω.
- Μαντάτον ἔνι φοβερὸν μαῦρά σου τὰ χαπάρια
κί' ἔταν οὐ δούν εἰ ἄνθρωποι δέρνονται σάν τὰ ψάρια.
Μίαν ῥομφαίαν δυνατὴν ἐμπηξες ἔς τὴν καρδίαν μου
ἔσχισες κ' ἐκατάκαψες μέσα τὰ σωματικά μου.
- Ρομφαίαν ἔχω δεξιάν εἰς τὴν ζωτὴν (4) μερηνάν μου
κ' ἐγὼ θεωρῶ λυποῦμαι σε, μὰ τί μ' ἔμπορῶ νὰ κάμω;
- Σαράντ' ἄγιοι βοηθᾶτέ μου νὰ φύγω 'πὸ τὸν Χάρον
καὶ νὰ σᾶς κάμω λειτουργιάν καὶ νᾶμα νὰ σᾶς πάρω,
- Σαράντ' ἄγιοι καὶ ἂν ταχθῆς, βοηθῆται ἂν γυρεύῃς
ταῖς λειτουργιαῖς σου χάνεις τας καὶ μένιν δὲν μοῦ φεύγετε.
- Ὅσα παθαίν' ὁ ἄνθρωπος καὶ πάει σ' ἄλλους τόπους
ἦντα τοὺς θέλει τοὺς καύμους καὶ περισσοὺς τοὺς κόπους;
ἔς ὅλον τὸν κόσμον πανταχοῦ τοῦτον εἶναι δοσμένον
ἔτι κί' ἂν ἔχῃς, ἄνθρωπε, ἔς τὸν κόσμον ἔν' χαμένον
ὄλα χαμαὶ μαινίσκουσιν κ' ἐγὼ το (5) ποῦ 'ποθαίνω
κί' ἀφίνω καὶ τὸν πλοῦτόν μου καὶ πάγω ὅσ᾽ τὸν ξένον.
Τὴν δύναμίν μου πέρνεις τὴν, Χάρη, κί' ὀμολογῶ το
κ' ἐκεῖνος ὅπου σ' ἔστειλεν τιμῶ καὶ προσκυνῶ τον.
- Τάρως εὐρίσκειτ' ἀνοικτὸς τὸ σῶμα ἐν νὰ θάψω
καὶ τὴν ψυχὴν ἔς τοὺς οὐρανοὺς νὰ πάρω νὰ φυλάξω
- Εἴπα σου, Χάρη, ἄφεις με τρεῖς ὥραις γιὰ νὰ ζήσω
νὰ φέρω τοὺς γειτόνους μου νὰ τοὺς 'ποχωριτίσω

- Οἱ ἄνθρωποι οἱ βρένιμοι (1) προχοῦ θεὸς νὰ μισέθουν
ἀνάθειουν τὰ φανάρια τοὺς ὀμπρὸς διὰ νὰ βλέθουν.
- Φανάρια εἰ ἄνθρωποι ἐκεῖνοι κ' ἀγρυπνοῦσι,
καὶ ἐορτάδες κάμνουσι καὶ τὸν Θεὸν ὀμνοῦσι.
- Φαίνεσται μοῦ ν' ἀξιωθῶ τὸ πῦρ τὸ τῆς γειέννης
τὸν σκόληξ τὸν ἀκοίμητον καὶ τὴν φωτιὰ ποῦ καίει.
Φανέρωσέ μου, Χάρωντα, ἂν πάγω εἰς τὸν ἄδην,
ἂν πάγω ἔς τὸν παράδεισον ἐκεῖ ποῦ πᾶσιν κί' ἄλλοι.
- Τὸ φανερόναι ὁ Θεὸς μὲ τὴν δικαίαν κρίσιν,
νὰ πᾶμεν εἰς τὸν θρόνον του ἐκεῖ ὅπου ὀρίζει.
- Φαίνεται μοῦ καὶ κόντεψεν ἡ ὥρα καὶ κλουθῶ μας (2)
- Ὁ Κύριος ἐπρόσταξεν νὰ πᾶμεν ἔς τὴν δουλιάν μας.
- Καὶ ποῖος εἶναι ποῦ ἔρχεται;— Εἶναι ἡ παναγία
κ' ἡ Μυροφόραις ψάλλουσιν μ' ὄλην τὴν συνοδίαν.
- Χριστέ μου καὶ νὰ θέλησες τρεῖς ὥραις γιὰ νὰ ζήσω
νὰ φέρω τὸν πνευματικὸν διὰ νὰ κοιτωνήσω.
- Χρεῖαν καὶ χρειαζόμενον ἦντα διὰ νὰ δράμῃς;
νὰ φέρῃς τὸν ἔξαγορευτὴν διὰ νὰ μεταλάβῃς.
- Χρεῖαν καὶ χρειαζόμενον ἦντα διὰ νὰ δράμω;
δὲν τῶξευρα ὁ δύστυχος πῶς μέλλω νὰ 'ποθάνω
- Χάνεις τὰ λόγια σ', ἄνθρωπε, ὅσα κί' ἂν συντοχαίνῃς
καὶ ἡ ψυχὴ σωρεύτηκεν εἰς τὸ κουφάριν μένει.
- Ψεματινὰ ἐπάσχιζες, ἔς τὸν κόσμον ἦντ' ἀφῆκες;
ψυχὴν σου πέρνει ἄγγελος κί' ὄλα χαμαὶ τ' ἀφῆκες.
- Ψεματινὰ ἐμάχουμου κ' ἔδούλευα τοῦ Χάρου
κί' νὰ μοῦ πάρῃς τὴν ψυχὴν ποτὲ μου δὲν ἐθάβρουν (3)
- Ψεῦτικον κόσμον ἔβρίσκεσαι σ' ἀληθινὸν σὲ πέρνω
καὶ τὴν ψυχὴν σου ἔς τὴν στιγμὴν εἰς οὐρανοὺς τὴν φέρνω
- Ψεῦτικον κόσμον βρίσκομαι καὶ ἤλλες νὰ μὲ πάρῃς
μὰ δὲν ἤξεύρω βέβαια ποῦ θέλεις νὰ με βάλῃς.
- Ψάλλε καὶ δόξαζε Θεὸν ποῦ ναι ἔς τὰ 'ψηλωμένα'
καὶ ἡ ψυχὴ σου ἔλαθεν ἔς τὰ χέρια μου ἐμένα.
- Ὁ κόσμ' ἀφίνω σε ἔδω καὶ τὴν ψυχὴν διὰ τὴν (4),
νὰ πάγῃ νὰ κατακριθῇ μὲ τὴν γλυκὴν θεάτην.
Ὁ ἄγγελος μὲ τὴν ψυχὴν ἔς τοὺς οὐρανοὺς ἐπήγε
κ' ἐπέσαν ἐπροσκύνησαν Χριστοῦ τὴν σωτηρίαν.
Ὁ δικαιοτάτος κριτὴς ὤρισεν νὰ τὴν δάλου
ἔς τὸν τόπον τῆς Ἀμανατάν(5) καὶ πῆδν νὰ μὴ τὴν ἔγάλου.
ὅστω (6) νὰ ἔλθῃ ἐξ οὐρανοῦ Κύριος τῶν ἀπάντων
κί' οἱ ἄγιοι Ἀπόστολοι μὲ τῶν ἁγίων πάντων.
Τότες νὰ ἔλθουν νὰ κριθοῦν ὄλη ἡ οἰκουμένη,
γυναῖκες, ἄνδρες, γέροντες, παιδιὰ τε καὶ νέοι.

ΝΕΟΝ ΕΤΟΣ ΕΝ ΜΑΔΑΓΑΣΚΑΡ.

Κύριε Διευθυντά!

Καθὼς εἰς τὴν Εὐρώπην ἐορτάζομεν τὴν *Πρωτο-
χροιάν*, οὕτω καὶ εἰς Μαδαγασκάρ ἐορτάζουσι τὴν
Φανδροάγγελαν ἢ τὴν τελετὴν τοῦ λουτροῦ. Εἶναι δὲ
ἡ *Φανδροάγγελνα* ἡ μόνη ἐνιαύσιος ἐθνικὴ ἐορτὴ τοῦ
τόπου τούτου, μετὰ τὴν τελομένην ἀνά ἐξ ἢ ἐπτὰ
ἔτη ἐν ὥρᾳ περιτομῆς διὸ καὶ πολὺ πρὸ αὐτῆς
γίνονται παρὰ πάντων μεγάλαι προετοιμασίαι ὅπως

(1) Ἀναγγεῖλω. Ἰταλ. (2) Ἀπὸ τὰ κτήματά μου. (3) Εἶναι
(4) Ἀριστερέν. (5) Ἰδού το.

(1) Οἱ φρένιμοι. (2) Μὰς ἀκολουθεῖ. (3) Δὲν ἤλπιζον. (4) Τὴν
δίδω. (5) Τῆς γειέννης. (6) Ἐως εἶ.

κατασταθῆ λαμπροτάτη. Πάντες ὑποβάλλονται εἰς οἰκονομίας, πωλώσιν, ἔτι δὲ καὶ κλέπτουσιν ὅπως δαπανήσωσι πλείοτερα· πάντες ἀμιλλῶνται τίς νὰ ἐνδυθῆ λαμπρότερον τοῦ ἄλλου, ἢ τοῦλάχιστον νὰ φορέσῃ *λάμβαν* (σινδόνην περικαλύπτουσιν τοὺς ἐγχερίους), πλουσιωτέραν ἢ ἄλλοτε. Τότε οἱ ἔμποροι ἀναχωροῦντες χάριν κέρδους ἀπὸ τῆς παραλίας, ἐπιχειροῦσι μακρὰς ἐκδρομὰς εἰς τὸ ἐσωτερικόν, ὅπως πωλήσωσι τὰ πλούσια αὐτῶν ὑφάσματα· δυστυχῶς ὁμως ὀλίγιστοι ἐπανέρχονται, διότι ποτὲ μὲν οἱ ὀδηγοὶ ποτὲ δὲ αἱ λόγχοι τῶν Σκακαλάβων φονεύουσιν ἢ πνίγουσιν αὐτοὺς εἰς τοὺς ποταμούς.

Πρὸ τῆς ἑορτῆς οἱ Μαλγάχοι καταγίνονται εἰς ἐπισκέψεις συγγενῶν, φίλων καὶ τῶν ἀνωτέρων αὐτῶν. Καὶ ἐπειδὴ θεωρεῖται ὅλως βάρβαρον τὸ νὰ μὴ προσφέρωσι τι πρὸς ἀλλήλους, ἕκαστος περιδίδει εἰς τὴν ἄκρην τῆς ζώνης αὐτοῦ ὡς εἰς βαλάντιον ἀριθμὸν τινα νομισμάτων οὐχὶ ἀκεραίων, ἀλλὰ τετμημένων εἰς τεμάχια, ἅτινα διαρκούσης τῆς *φανδροάννας* ὀνομάζονται *ζάκα* ἢ *ἀγιοβασιλιάτικα*. Ὄταν δὲ ὑπάγῃ εἰς ἐπίσκεψιν εἴτε μόνος· εἴτε μετὰ τῆς οἰκογενείας αὐτοῦ, προσφέρει μετὰ τῆς δυνατῆς χάριτος ἕν κερμάτιον προσαγορεύων τὸν οἰκοδεσπότην οὕτως· « Εὐλογητὸς ὁ Θεός! Ἐπειδὴ μεταβαίνομεν εἰς νέον ἔτος καὶ ἐπειδὴ ἐφθασεν ἡ ἀρωματικὴ ὥρα τοῦ χρόνου, σοὶ προσφέρομεν τοῦτο τὸ *ζάκα*, τὸ ὁποῖον πρέπει νὰ θεωρηθῆ ὡς ἀληθινὸν *ζάκα*. » Καὶ ὁ λαβὼν ἀποκρίνεται· « Ὁ Θεὸς ἔστω σοι βοηθός. » Τὰς αὐτὰς δὲ λέξεις ἐπαναλαμβάνων ὁ οἰκοδεσπότης δίδει καὶ αὐτὸς *ζάκα* εἰς τὸν ξένον, τοῦ αὐτοῦ μὲν εἶδους ἀλλὰ κατωτέρας ἀξίας.

Πάλαι ἦτο συνήθεια νὰ προσφέρωσι τὴν πρώτην τοῦ ἔτους τεμάχια βοείου κρέατος ἢ πτηνά· τὰ τέκνα ἔδιδον εἰς τοὺς πατέρας τὰ ὀπίσθια, οὗτοι δὲ μηροὺς ὄρνιθος. Τοῦ ἐθίμου ὁμως τούτου μόνη ἡ μνήμη σώζεται, δι' ἧς τὰ τέκνα δίδουσι *ζάκα* εἰς τοὺς γονεῖς, ἐπιφωνοῦντα· « Ἴδου προσφέρομεν ὑμῖν τὸ ἰσότημον τοῦ μηροῦ τῆς ὄρνιθος, τὸ ὁποῖον πρέπει νὰ θεωρήσετε ὡς ἀληθὲς *ζάκα*. »

Οἱ μὴ δίδοντες αὐτοπροσώπως τὰ δῶρα στέλλουσιν αὐτὰ διὰ φίλων· ἡ παράλειψις τοῦ καθήκοντος τούτου νομίζεται διακοπὴ σχέσεων, ἢ δὲ ἐκτέλεισις ἀπόδειξις φιλίας καὶ συνδιαλλαγῆς.

Περὶ ἕκαστον ἀρχηγὸν φυλῆς συναθροίζονται πάντες οἱ κάτοικοι αὐτῆς, καὶ καθήμενοι σταυροποδιπῆ βυθίζονται εἰς βαθείας σκέψεις. Αἰφνης δὲ ἐγειρόμενός τις ἀναφωνεῖ ταῦτα· « Ἐὰν θέλωμεν νὰ συμπληρωθῆ τὸ ποσὸν τὸ ὁποῖον χρεωστέϊ νὰ προσφέρῃ ἡ φυλὴ εἰς τὴν βασίλισσαν, πρέπει κατ' ἐμὲ νὰ συνεισφέρῃ ἕκαστος τόσα. » Εὐθὺς ἡ προταθεῖσα ποσότης συζητεῖται, καὶ ἂν εὐρεθῆ ἀκριβὲς ἐπικυροῦται· εἰδεμῆ, ἐπέρχεται νέα σιωπὴ, καὶ μετ' αὐτὴν

νέοι λογαριασμοὶ μέχρι τῆς ὀριστικῆς λύσεως τοῦ ζητήματος. Συνήθως δὲ ὁ ἔρανος ἐκάστου εἶναι ἴσος σχεδὸν τὸ βάρος πρὸς κεφαλὴν καρφίδος (καρφίτσας). Ἔχουσι δὲ ἀκατανόητον εὐκολίαν περὶ τὴν ἐκ μνήμης ἀπκρίθῃσιν τῶν ἀποθανόντων καὶ τῶν νεογνῶν, ὡς καὶ περὶ τὴν ἄγραφον πρόσθεσιν, ἀφαίρεσιν καὶ διαίρεσιν τῶν ἀριθμῶν. Τὸ ἐξαγόμενον εἶναι πάντοτε ἀλάνθαστον.

Ἔως οὗ φθάσῃ ἡ τελετὴ τοῦ λουτροῦ, ἧτις γίνεται τὴν ἐπκύριον μετὰ μεσημβρίαν, ἰδοὺ τί συμβαίνει τὴν προηγουμένην νύκτα. Πανταχοῦ ἀκούεις ὀλοφουμούς, στεναγμούς καὶ σχεδὸν ὠρυγὰς. Ὅποια ἄρα συμφορὰ κατέπεσεν εἰς τὴν Ταναρίδαν; Οὐδεμία, οἱ Μαλγάχοι καταγίνονται εἰς ἐπισκέψεις· πάντες ἀπέρχονται κατὰ *διάνοιαν* εἰς ἐπίσκεψιν τῶν ψυχῶν τῶν ἀποθανόντων συγγενῶν αὐτῶν. Φαίνεται δὲ ἐκ τῶν συνομιλιῶν ὅτι αἱ ψυχὰι τῶν ζώντων συνήντησαν τὰς ψυχὰς τῶν τεθνεώτων καὶ ὅτι προσαγορεύουσιν ἀλλήλας. Ἡ μὲν ἀναγνωρίζει πάσας τὰς τῶν πρὸ ὀκτώ ἢ δέκα γεννεῶν μεταστάντων εἰς τὰ ἄνω καὶ συνδιαλέγεται μετ' αὐτῶν· ἡ δὲ θρηνοῦσα καὶ κοπτομένη μόλις δύναται νὰ ἐρμηνεύσῃ τὴν λύπην τῆς καρδίας αὐτῆς. « Ἢ ἀγαπητέ μου πάτερ, ὦ φιλτάτη μου μήτηρ, μὴ νομίζετε ὅτι σὰς ἐλησμόνησα. Ἴδου ἐφθασαν νέα ἑορταί. Οἴμοι! ἄλλοτε ὑμεῖς ἦσθε ἡ χαρὰ καὶ ἡ δόξα αὐτῶν· διὰ τί νὰ μὴ ἦσθε καὶ σήμερον; Καὶ ὁμως δὲν εἶμεθα ὁμως διόλου χωρισμένοι· μᾶς βλέπετε, μᾶς ἀκούετε, καὶ ἰδοὺ διὰ τί ἀρχίζομεν τὴν ἑορτὴν ἵνα λυπηθῶμεν μὲ ὑμᾶς διὰ τὴν ἀπουσίαν σας. Ἢ περιπόθητοι ἡμῶν πρόγονοι! εὐτυχεῖτε εἰς τὰς κατοικίας σας! εἴθε νὰ εὐτυχήσωμεν καὶ ἡμεῖς! » Αἱ κατὰ *διάνοιαν* αὐταὶ ἐπισκέψεις διαρκοῦσι δι' ὅλης τῆς νυκτός, τὴν δὲ πρώτην μεταβαίνουσιν εἰς τοὺς τάφους, κειμένους ἐκτὸς τῆς πόλεως, ἵνα ἐπισκεφθῶσιν ἀληθῶς τοὺς νεκροὺς, καὶ καλέσωσιν αὐτοὺς εὐπρεπέστερον εἰς τὰς ἑορτὰς τῆς *φανδροάννας*.

Τῶν Μαλγαχῶν οἱ τάφοι εἶναι εὐρεῖς, περιέχοντες τρεῖς ἢ τέσσαρας μεγάλας ἀλλεπαλλήλους κλίνας ἐκ πέτρας ἀνυψωμένης κατὰ τὰς ἄκρας· ἐν αὐταῖς δὲ κείνται περιτετυλιγμένοι οἱ νεκροί. Ἄπαξ δὲ τοῦλάχιστον τοῦ ἐνιαυτοῦ ἐρχόμενοι οἱ εὐσεβεῖς αὐτῶν ἀπόγονοι περιβάλλουσιν αὐτοὺς διὰ νέων ὑφασμάτων, καὶ μετὰ ταῦτα ἀνάπτοντες πῦρ ἐντὸς τοῦ τάφου, ἐψήνουσι τεμάχια κρέατος, ἐξ οὗ τρώγουσι τὸ ἕν καὶ διὰ τοῦ ἄλλου τρίβουσι τὸ μνημα· ἀφοῦ δὲ φάγωσι, προσαγορεύουσι τοὺς νεκροὺς καὶ ἐπανέρχονται εἰς τὴν πόλιν.

Καὶ οὐ μόνον ὁ λαὸς ἀλλὰ καὶ οἱ μεγιστᾶνες καὶ ἡ βασίλισσα αὐτῆ ἐπισκέπτεται τοὺς τάφους. Τὸ πρῶτ, ἐρχονται εἰς τὸ μέγα πηλάτιον πάντες οἱ ἐν ἀξιώμασι φοροῦντες πορφύρας ἀπὸ κεφαλῆς μέχρι

ποδῶν· τὴν δὲ ἐβδόμην ὥραν ἀνοίγουσι τοὺς βασιλικούς τάφους ἢ μᾶλλον τὴν ἐπ' αὐτῶν οἰκίαν. Αἱ εὐγενεῖς δέσποιναι συνέρχονται ἐπίσης, καὶ φέρουσαι ψιάλους τὰς ὁποίας αὐταὶ ἐπλεξαν οὐ πρὸ πολλοῦ διὰ βύβλων ἐκ τῶν βασιλικῶν λιμνῶν, εἰσέρχονται εἰς τοὺς τάφους, σπρῶσι καὶ περικοσμοῦσιν αὐτοὺς διὰ νέων ψιάλων. Οἱ νεκροὶ τῶν βασιλέων, κείμενοι ἐντὸς ἀργυρῶν σκαφιδίων καὶ οὐχὶ περιτετυλιγμένοι ὡς οἱ λοιποὶ, δὲν ἔχουσι ἀνάγκην περιποιήσεως. Λατρεύουσι δὲ ἰδίως τὸ μνήμα τοῦ μεγάλου Ῥαδάμου τοῦ Α'. Δύο ἢ τρεῖς γραῖαι αὐτοῦ ἀδελφαὶ καὶ μία ἢ δύο ἀνεψιαὶ εἰσέρχονται μόναι, γυμνοὺς καὶ καθαρὸς ἔχουσαι τοὺς πόδας, καὶ ἀφοῦ σαρώσωσι τὸ ἔδαφος ἐξαπλοῦσιν ὠραῖον ὕφασμα πορφυροῦν, τὸ ὅποιον μέλλει ν' ἀντικατασταθῇ δι' ἄλλου τὴν προσεχῆ ἑορτὴν τῆς *φανδροάντας*. Τὰ αὐτὰ πράττει καὶ ἡ βασίλισσα, ἀλλὰ μετὰ τὴν τελετὴν τοῦ λουτροῦ, πρὸς τὸν νεκρὸν τοῦ Ῥανοβαλόνα καὶ τοὺς ἄλλους ἡγεμόνας. Τελεῖ δὲ καὶ ἑτέραν ἑορτὴν, τὴν τοῦ βασιλικοῦ καθαρισμοῦ ὡς ἐξῆς:

Ψικίθης τις ἢ μάγος, βοηθούμενος καὶ ὑπὸ μαγίσσης, λαμβάνει ἀνά χειρὸς κόκκινον ἀλέκτορα, κομισθέντα εἰς τὸ παλάτιον ὑπὸ τῶν ἐπιφανεστέρων ἡγεμονίδων, καὶ ἐκφωνῶν διάφορα λόγια ρίπτει εἰς τὴν βράχιν αὐτοῦ, ὡς ἐπὶ ἄλλου ἀποπομπαίου τράγου, τὰς ἀμαρτίας πάντων καὶ μάλιστα τῆς βασιλικῆς συνοδίας. Πῶς νὰ ζῆση ὁ ταλαίπωρος ὑπὸ τὸ τόσον βάρος! διὸ σπεύδοντες κόπτασι τὸν λαίμῳ αὐτοῦ καὶ συνάγοντες τὸ αἶμα ἐντὸς φύλλου βανανέας, προσφέρουσιν εὐλαβῶς εἰς τὴν βασίλισσαν, ἧτις ἐμβάπτουσα τὸν μικρὸν δάκτυλον ἀλοῖφει τὸ μέτωπον, τὸν λάρυγγα ἐσωτερικῶς, τὸν στόμαχον, τὰς μασχάλας, τὰς φάλαγγας τῶν δακτύλων, τοὺς ὄνυχας καὶ τοὺς πόδας. Ἡ πράξις αὕτη καθαρίζει τὴν βασίλισσαν, τῆς ὁποίας τὸ περὶ αὐτὴν μιμῶνται καὶ πάντες οἱ πιστοὶ ὑπήκοοι μετὰ τοσοῦτου μάλιστα ζήλου, ὥστε καταντῶσιν ἀγνώριστοι.

Ἴδου καὶ δευτέρᾳ προπαρασκευαστικῆ τελετῇ πρὸ τῆς τοῦ λουτροῦ. Περὶ λεκάνην πλήρη ὕδατος παρατάσσονται πάντες ὅσοι συνδέει φίλια εὐλικρινής. Καὶ βοθίζοντες εἰς τὸ ὕδωρ τὰς ἄκρας τῶν δακτύλων βαντίζουσιν ἑαυτοὺς λέγοντες· «Κυρίῳ τῷ Δημιουργῷ, Κυρίῳ τῷ μυροβλήτῳ τὰς ἀπαρχάς! Τὰ ἔτη ἡμῶν εἶψαν χίλια! Θεὸς βοηθήσοι ἡμᾶς ἵνα μὴ χωρισθῶμεν.» Καὶ μετὰ ταῦτα ἀπέρχονται.

Περὶ τὴν τρίτην ἢ τετάρτην ὥραν τῆς ἡμέρας, τῆς πόλεως ἢ ὄψις ἀλλοιοῦται ὡς ἐκ θαύματος. Αἱ ὁδοὶ ζωογονοῦνται καὶ κυλίουσι ζῶντα κύματα Μαλγαχῶν, πάντων φερόντων λαμπρότατον ἔνδυμα. Σημαίνει δὲ τοῦτο ὅτι ἤρξατο ἡ ἑορτὴ τῆς *φανδροάντας*, δι' ἣν ἐγένοντο τόσαι παρασκευαί. Κύκλω τοῦ πατρὸς καὶ τῆς μητρὸς τάσσονται ὡς ἐλαιόφυτα

τὰ τέκνα καὶ οἱ ἔγγονοι προσαγορεύοντες ἀλλήλους καὶ ἦθος ἔχοντες μακαριότητος. Καὶ οἱ ἀξιωματικοὶ δὲ, τῶν ὁποίων ὁ ἀριθμὸς δὲν εἶναι μικρὸς, φοροῦντες ἀλλοκότους στολὰς στρατηγῶν, στραταρχῶν, ναυάρχων καὶ καθεξῆς, καὶ ἐγκωδυστάτας ἐπωμίδας, διευθύνονται πρὸς τὴν *φυλαγγόνακ* (εἶδος θρανίου φερομένου ὑπὸ δούλων) πρὸς τὰ ἀνάκτορα, ἵνα παρσταθῶσιν εἰς τὸ βασιλικὸν λουτρόν. Οὐδεὶς πιστεύει, βλέπων τὸν χεῖμαρρον τοῦ περιχαροῦς ἐκείνου λαοῦ, ὅτι δι' ὅλης τῆς παρελθούσης νυκτὸς καὶ μέρος τῆς ἐνεστώσης ἐβρῆθουν καὶ ἐξετέλουν καθήκοντα πρὸς νεκρούς. Τὴν ὥραν ὅμως ταύτην τὸ πένθος ἐξέλιπε καὶ ἐξηράνθησαν τὰ δάκρυα· τοῦ λοιποῦ χαρὰ καὶ γέλωσ. Ἐὰν κατὰ τύχην ἀποθάνῃ τις, ὁ ταλαίπωρος μακαρίτης ἀναγκάζεται νὰ περιμένῃ μόνος εἰς τινὰ γωνίαν, ἕως οὗ φθάσῃ ἡ ἡμέρα καθ' ἣν ἐπιτρέπεται εἰς τοὺς συγγενεῖς νὰ κλαύσωσι καὶ ἐνταφιάσωσιν αὐτόν.

Τὴν δὲ ἐβδόμην ὥραν μετὰ μεσημβρίαν οἱ ἀνώτεροι ἀξιωματικοὶ, τεταγμένοι κατὰ σειρὰν, καὶ οἱ ἀντιπρόσωποι ἐκάστης φυλῆς, ἔρχονται νὰ προσφέρωσιν εἰς τὴν βασίλισσαν τὸν τελευταῖον *Χαζίταν* τοῦ ἔτους. Μετὰ δὲ τοῦτο ἡ Α. Μ. ἐγείρεται καὶ ἐρχομένη πρὸς τινὰ ἄκραν τῆς ἀπεράντου αἰθούσης, ὅπου κεῖται λουτρόν ὅπισθεν παραπετάσματος ἀναφωνεῖ· «ὦ! πόσον εἶμαι ἀγία!» Καὶ συγχρόνως πεντήκοντα κανόνια ἀναμιγνύουσι τοὺς κρότους αὐτῶν μετὰ τῶν ἀνευφημιῶν τοῦ λαοῦ. Ἐν τοσοῦτῳ ἡ βασίλισσα λούεται, καὶ συγχρόνως ὁ αὐστηρὸς νόμος ὅς τις ἀπὸ τριῶν ἡμερῶν ἀπηγόρευεν εἰς πάντας, μικροὺς καὶ μεγάλους, νὰ νίπτωνται ὑπὲρ τὸ ἀνώτερον χεῖλος παύει· εἰς ἕκαστον Μαλγάχην ἐπιτρέπεται νὰ πλυθῇ, τὴν δ' ἐπιούσαν καὶ νὰ λουσθῇ. Σημειωτέον ὅτι συνήθως ἡγεμονίδες γεμίζουσιν ὕδατος τὸ βασιλικὸν λουτρόν. Ἐπειδὴ δὲ ποτε ἔπεσεν ὁ κληρὸς εἰς ἡγεμονίδας πρεσβευούσας τῇ καθολικῶν θρήσκευμα, ἡ βασίλισσα ἀπεκρίθη εἰς τοὺς ὑποδείξαντας τὴν παρανομίαν ταύτην, «ὅτι ἡ ἀρετὴ τοῦ λουτροῦ δὲν θέλει ἐλαττωθῆ ἕνεκα τούτου.»

Ὅταν ἡ βασίλισσα ἐτοιμάζεται νὰ ἐκβῇ τοῦ λουτροῦ, καλεῖ τὴν πρώτην ἡγεμονίδα, τὸν υἱὸν καὶ τὴν θυγατέρα αὐτῆς. Καὶ ἀποσυρομένου τοῦ πορφυροῦ παραπετάσματος φαίνεται περιλαμπῆς καὶ ὁμοιάζουσα, κατὰ τὴν ἐγγώριον ἔκφρασιν, πρὸς τὴν σελήνην ἀναφανομένην ὠραιοτέραν μετὰ τὸ γῆρας αὐτῆς. Καὶ ἀληθῶς φορεῖ πλουσιώτατον ἔνδυμα. Κρατοῦσα κέρας πλήρες ὕδατος ἐκ τοῦ λουτροῦ ἐπιφωνεῖ καὶ δεύτερον· «ὦ! πόσον εἶμαι ἀγία!» Τότε καὶ δεύτεραι ἐκπυρσοκροτήσεις ἀναγγέλλουσι τὸ τέλος τοῦ λουτροῦ. Ἡ δὲ βασίλισσα, διερχομένη μεταξὺ τῶν ἀξιωματικῶν καὶ τῶν ἀντιπροσώπων τῶν φυλῶν, βαντίζει αὐτοὺς διὰ τοῦ ἐν τῷ κέρατι ὕδατος,

φθάνει εἰς τὸ ἐξωτερικὸν δῶμα καὶ ρίπτει τὸ ἐπιλοιπὸν ὕδωρ εἰς τὸν ὄχλον τὸν ὁποῖον εὐλογεῖ ἐν ταυτῷ. Τότε βομβοῦσι καὶ τρίτον τὰ καννόνια. Μετὰ ταῦτα ἐπανερχεταὶ εἰς τὴν μεγάλην αἴθουσαν, ὅπου προσφέρουσιν αὐτῇ ὀρύζιον μετὰ κρέατος πρὸ ἐνὸς ἔτους παρσκευασμένον ὑπὸ τῶν βασιλικῶν μαγείρων κατὰ τινὰ πολὺπλοκὸν τρόπον. Λαμβάνουσα δὲ ἐξ αὐτοῦ ἐντὸς τῆς χειρὸς τρώγει ὀλίγον, τὸ δὲ λοιπὸν καταχέει ἐπὶ τῆς ἰδίας κεφαλῆς εὐχομένη εἰς ἑαυτὴν εὐδαιμονίαν καὶ ἔτη μαθουσαίαια. Καὶ οἱ περιεστῶτες ὡσαύτως ποιῶντες τὰ αὐτὰ ἀναχωροῦσιν εὐχαριστοῦντες τὴν βασίλισσαν διὰ *τραρανλιτίας*, ἧτοι μεγάλης τιμιτικῆς προσαγορεύσεως.

Τὴν ἐπιούσαν, πρώτην ἡμέραν τοῦ μαλγαχείου ἔτους, τελεῖται ἡ θυσία τῶν βοῶν ὡς ἐξῆς·

Εἰσάγοντες ἐν παρατάξει καὶ πομπῇ εἰς τὴν αὐλὴν τοῦ παλατίου, φέρουσιν αὐτοὺς ἀπέναντι μικροῦ κτιρίου καλουμένου *Ἰμασάνδρ* ἧτοι ἡλίου. Ἡ δὲ βασίλισσα παρούσα λαμβάνει παρὰ τοῦ λαοῦ ἀντὶ πρώτου *Χαζινά* τοῦ νέου ἔτους ἀργυροῦν νόμισμα, τὸ ὁποῖον λείχει ὡσαύτως δὲ καὶ αἱ εὐγενέστεραι ἡγεμονίδες λείχουσι τοὺς ἄλλους *Χαζινάδας*. Τότε σφάζουσι μέγαν βόα λευκῶς κεχρωματισμένον καὶ προσφέρουσι τὴν παχειὰν ράχιν εἰς τὴν βασίλισσαν, ἧτις λείχει καὶ αὐτὴν ὅπως καὶ τὸ νόμισμα, καὶ δίδει εἰς τὰς ἡγεμονίδας ἵνα πράξωσι τὸ αὐτό. Ἐπειδὴ δὲ τὴν ὥραν ἐκείνην εὐλογοῦνται πάντες οἱ βόες τῆς *Ταναρίθης*, σφάζει ὅς τις θέλει αὐτοὺς ἄνευ τύψεως συνειδήσεως· διὸ καὶ ἀναρίθμητοι οἱ θυσιαζόμενοι.

Διεξοδικῆ εἶναι ἡ διήγησις τῶν ἀλλοκότων τελετῶν αἱ τινες γίνονται κατὰ τὴν σφαγὴν· λέγω μόνον ὅτι ὁ ἀρχαιότερος τῆς οἰκογενείας, ἧς πάντα τὰ μέλη παρίστανται, ἐμβάπτων εἰς τὰς πρώτας σταγόνας τοῦ αἵματος τεμάχιον τριγώνου παπύρου καλουμένου *ζόζορα*, προσπλόνει αὐτὸ ἄνω τῆς πύλης τῆς οἰκίας· τὸ ἔθιμον δὲ τοῦτο δὲν εἶναι ἀνόμιον πρὸς τὸ τῶν Ἰουδαίων ὅταν σφάζωσιν ἀρνίον τὸ Φάσκα.

Ἡ βασίλισσα δίδει τρικκοσίους βόας εἰς τὸν λαόν, καὶ ἀριθμὸν τινὰ εἰς τοὺς στρατιώτας καὶ τοὺς νυκτοφύλακας. Καὶ οἱ ἔχοντες δὲ δούλους δίδουσι τεσσαράκοντα ἢ καὶ πενήκοντα, ἢ καὶ πλείονας εἴναι πλούσιοι καὶ γενναῖοι.

Ὁ σφαγεὶς βοῦς κόπτεται χωρὶς νὰ ἐκδαρῆ εἰς μύρια τεμάχια, ἅτινα μετὰ τῶν ἐντροσθίων καὶ τινῶν μυρωδικῶν βάλλονται ἀνάμικτα εἰς χύτραν καλουμένην *τονομβιλάνον*· μετὰ δὲ μεσημβρίαν ἔρχονται αἱ ἐπισκέψεις, καθ' ἃς πρέπει ἀφεύκτως νὰ φάγη ὁ ἐρχόμενος *τονομβιλάνον*. Ὁ ἀναγνώστης ἐννοεῖ εὐκόλως ὅτι πολλάκις τὰ ἀποτελέσματα συμποσίων τοσοῦτω ἀλλεπαλλήλων καὶ ἐδέσματος τοσοῦτω δυσπέπτου ἀποβαίνουσι θανατηφόρα.

Τὰ δὲ παιδία, συνοδευόμενα ὑπὸ θεραπαινίδων μεταβαίνουσιν εἰς τὸ παιδίον τοῦ Ἄρεως, καὶ ἐνταῦθα τρώγουσι τὸ μερίδιον αὐτῶν. Ἰρασιότατη εἶναι ἡ θεὰ χιλιάδων παιδίων, συγγενῶν καὶ μὴ, πολλῶν φερόντων κόκκινὰ ἀλεξήλια, ἅτινα βάλλοντα χύτρας ἐπὶ τοῦ πυρὸς βράζουσι τὰ τεμάχια, καὶ μετὰ ταῦτα προσφέρουσι πρὸς ἀλλήλα χαίροντα καὶ σκιρτῶντα.

Ἴδου δὲ πῶς καθιερώθη ἡ ἑορτὴ τῆς *φανδροάνκας*. Κατὰ τὴν παράδοσιν, εἰς τῶν πρώτων βασιλέων *Ραλάμβος* τοῦνομα, περιερχόμενος τὴν ἐπικράτειαν εὐρέθη κτείνοντι ἀγνώστου ζώου ἔχοντος μεγάλα κέρατα καὶ κύφωμα τοσοῦτω παχὺ καὶ ὄγκωδες εἰς τὴν πλάτην, ὥστε δὲν ἐδύνατο νὰ σκευῆσθαι· τότε στραφεὶς πρὸς τὸν βεζύρην ἠρώτησεν· « Ἐμπορεῖς νὰ μὲ εἰπῆς τί ζῶον εἶναι τοῦτο ; » — « Οἴμοι ! ἀπεκρίθη ὁ βεζύρης, οὐδέποτε εἶδον παρόμοιον. » — Βλέπει, ἐπανελάβεν ἡ Α. Μ. δὲν ἔμπορεῖ πλέον νὰ περιπατήσθαι φόνευσέ το καὶ ἄς τὸ μαγειρεύσω διὰ νὰ φάγω. » Καὶ ὁ πιστὸς πρωθυπουργός, ἀφοῦ πρῶτον συνεβούλευσε τὸν βασιλέα νὰ μακρυνθῆ ἵνα μὴ πάθῃ ἐκ τῆς πνοῆς τοῦ τέρατος, ἐφόνευσεν αὐτὸ, ἔκοψεν ὀλίγον κρέας καὶ ἐψίσατο προσέφερν εἰς τὸν βασιλέα. Καὶ ἐπειδὴ ἐφάνη εἰς αὐτὸν ἐξαίσιον, διέταξε νὰ κυνηγήσωσι βόας. Μυριάδες τοιούτων ἐφονεύθησαν. Ἐπειδὴ δὲ ἤγγιζεν ἡ ἐπέτειος ἡμέρα τῆς γεννήσεως τοῦ διαδόχου, διέταξε νὰ ἐπαναλαμβάνεται καθ' ἕκαστον ἔτος ἡ σφαγὴ τῶν βοῶν, ὅπως πανηγυρίζονται μεγαλοπρεπέστερον τὰ γεννέθλια. Τὸ ἐρχόμενον ἔτος ἐλθὼν ὁ βασιλεὺς εἰς τὸ μέρος ὅπου ἦτο συνηγμένος ὁ λαὸς καὶ ἰδὼν ὅτι οὐδεὶς εἶχεν ἐγγίσει τὴν ράχιν τῶν θυμάτων· αἰδοῦ, ἀνέκραξεν, ἀπόδειξις ὅτι τὸ τεμάχιον τοῦτο εἶναι τὸ ἀνήκον εἰς τὸν ἡγεμόνα. Προστάσσω λοιπὸν νὰ τὸ φυλάττωσι τοῦ λοιποῦ καὶ δι' ἐμὲ καὶ διὰ τοὺς διαδόχους μου. » Τοιαύτη ὑπῆρξεν ἡ ἀρχὴ τῆς τελετῆς. Καὶ ἐπειδὴ οἱ ἀρχηγοὶ τῶν οἰκογενειῶν δὲν ἔχουσι τὸ προνόμιον τοῦτο, λείχουσι, τρώγουσι καὶ προσφέρουσιν ἀντὶ βοῦς ράχιν ἀλεκτρούων καὶ ὀρνίθων. Βραδύτερον ὅμως, χάριν οἰκονομίας, ἀντικατέστησαν αὐτὸ διὰ τεμαχίων νομιμάτων, ὡς εἶδομεν.

K. P.

ΠΕΡΙ ΚΑΛΥΜΝΟΥ.

Ἡ Κάλυμνος, εἰς τὸ σύμπλεγμα τῶν Σποράδων ἀνήκουσα, ἔχει σχῆμα τετραγωνοειδὲς ἀνώμαλον, κατὰ μέσον πλατυνομένη, καὶ προμήκη γλῶσσαν κατ' ἄρκτον ἐκτείνουσα διήκει σχεδὸν μέχρι Λέρου, ἀφ' ἧς διὰ στενοτάτου χωρίζεται πορθμοῦ. Περιβαλλομένη ὑπὸ ὑψηλῶν καὶ γυμνῶν ἐπὶ τὸ πλείστον